

NACRX005LLO4

Dne: 26.7.2024 | Č. j.: NA- 3144-3/03-2024
Vaše č. j.:

| Vyřizuje/tel.: Václavíková / 974 847 283

ZPRÁVA ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

MÍSTO:	Vídeň, Rakousko
ÚČEL CESTY:	Studijní pobyt v rámci projektu Lindat-Clariah.cz (EHRI) – Album přeživších z Prahy (okrajově výzkum k projektu podporovanému z IP NA: Nacistická okupační správa v PČM a její představitelé)
ÚČASTNÍCI CESTY:	PhDr. Zdeňka Kokošková, vedoucí 3. odd. NA Mgr. Monika Václavíková, pracovnice 3. odd. NA
ZPRÁVU PODÁVÁ:	PhDr. Zdeňka Kokošková a Mgr. Monika Václavíková
NAVŠTÍVENÉ INSTITUCE:	Österreichisches Staatsarchiv – Archiv der Republik , Nottendorfer Gasse 2, 1030 Wien Wiener Wiesenthal Institut für Holocaust-Studien , Rabensteig 3, 1010 Wien Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes , Wipplingerstrasse 6-8, 1010 Wien Archiv der Israelitischen Kultusgemeinde Wien , Desider- Friedmann-Platz 1, 1010 Wien
TRVÁNÍ CESTY:	14. – 19. 7. 2024
DATUM VYHOTOVENÍ:	26. 7. 2024

SCHVALUJE: **PhDr. Ing. Milan Vojáček, Ph.D.**, ředitel Národního archivu
podepsáno elektronicky
v z. Mgr. et Mgr. Karolína Šimůnková
zástupkyně, podepsáno elektronicky

TEXT ZPRÁVY ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

ČÁST VŠEOBECNÁ:

Služební cestu jsme zahájili v neděli 14. července 2024 v 9:15 hod. v Praze na hlavním nádraží, odkud jsme vyjeli do Vídně vlakem RJ 1033 RegioJet. Hranice jsme překročili okolo 12.30 hod. Do Vídně na hlavní nádraží jsme dojeli ve 13.15 hodin; cesta proběhla bez problémů.

Celý týden jsme strávili postupnými návštěvami všech výše uvedených institucí. Bydleli jsme v apartmánu ve vídeňském obvodu Favoriten nedaleko hlavního nádraží.

Zpět do České republiky jsme se vraceli v pátek 19. července 2024. Opět jsme využili RegioJet, a to vlak RJ 1034, který vyjížděl z vídeňského hl. nádraží v 14:39 hod. Do Prahy na hl. nádraží jsme dorazili bez problémů v 18.37 hod. Hranice byly překročeny krátce před 15.30 hod.

ČÁST ODBORNÁ:

Hlavním účelem studijní cesty do Vídně bylo zmapování pramenů k projektu EHRI, v rámci něhož zpracováváme databázi Židů deportovaných za okupace hromadnými transporty z Prahy, kteří přežili holocaust. V databázi máme větší skupinu osob, které se narodily ve Vídni. Naším cílem bylo zjistit, co nám mohou nabídnout vídeňské archivy a jiné paměťové instituce k objasnění života těchto osob před jejich odchodem z Vídně do Československa, který ne vždy souvisel s anšlusem v březnu 1938.

V pondělí nás čekala návštěva Rakouského státního archivu – Archivu republiky, kde jsme studovaly několik drobných spisů k německým úředníkům protektorátní okupační správy, kteří pocházeli z Vídně a okolí. Jednalo se zejména o spisy z fondu Gaupersonalamt des Reichsgaues Wien a Bundespensionsamt – Liquidierungsakten.

Druhý den jsme navštívili vídeňský Wiesenthalův ústav pro výzkum holocaustu (Wiener Wiesenthal Institut für Holocaust-Studien / VWI), který disponuje vedle pozůstalosti Simona Wiesenthala také fondy Archivu Židovské náboženské obce ve Vídni souvisejícími s holocaustem. Tyto materiály jsou uloženy a digitalizovány v archivu VWI od roku 2018 na základě smlouvy o výpůjčce. Při této naší první návštěvě jsme využili digitalizovaný fond s názvem Fürsorgezentrale der IKG Wien, Abteilung Auswanderung, v němž jsou uloženy mj. vystěhovalecké dotazníky z roku 1938. Díky jmennému rejstříku jsme dokázali prověřit více než 100 osob z naší databáze. Rejstřík je bohužel pouze v podobě PDF-souboru řazeném abecedně, ale jen podle příjmení, takže

prohledávání bylo časově dost náročné a úspěšnost velmi nízká. Ta však souvisí i se skutečností, že poměrně velké množství námi sledovaných osob odešlo z Vídně dávno před anšlusem, po převzetí moci Hitlerem v roce 1933 nebo i mnohem dříve. V budoucnu by bylo možné nahlédnout do dalších fondů, např. Bevölkerungswesen der IKG Wien. Zároveň lze požádat kolegy z VWI o prověření dalších jmen ve výše uvedeném fondu.

V Dokumentačním archivu rakouského odporu (Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes / DÖW) jsme měli domluvenou schůzku s Dr. Wolfgangem Schelenbacherem, který krátce pracoval v Praze pro Institut Tereziánské iniciativy a dlouhodobě se zabývá problematikou vídeňských Židů. Zároveň vede projekt s názvem „Memento Wien. Die Schicksale einer Stadt“ věnovaný obětem nacistického režimu ve Vídni a místům spojeným s tímto režimem. Mobilní mapová aplikace umožňuje sledovat poslední adresy bydliště zavražděných osob a také řadu archivních dokumentů a fotografií lidí a budov ve Vídni. Od kolegy Schelenbachera jsme se dověděli mnoho zajímavých informací týkajících se možných pramenů ke sledovaným osobám a zejména jejich přístupnosti, mj. i prostřednictvím webových stránek. Zajímavý je pro nás zejména fond Opferfürsorgeakten - Entschädigungen (1947-2012) uložený ve Vídeňském městském a zemském archivu (Wiener Stadt- und Landesarchiv), který obsahuje žádosti osob postižených nacistickou perzekucí o odškodnění podle rakouského zákona (Opferfürsorgegesetz / BGBl. 183/1947) z roku 1947 a jeho následných novelizací (blíže viz [Opferfürsorge - Wien Geschichte Wiki](#)). Pracovníci DÖW také v minulých letech vybudovali rozsáhlou databázi obětí zahrnující mj. židovské obyvatele Vídně, která odkazuje na relevantní archivní prameny.

Dále jsme navštívili Archiv Židovské náboženské obce ve Vídni (Archiv der IKG-Wien), který mj. spravuje Sbíрку matrik narozených, oddaných a zemřelých vídeňských Židů i některých bývalých židovských náboženských obcí v Dolním Rakousku a Burgenlandu od roku 1784. Badatelům jsou matriční záznamy přístupné v podobě digitalizovaných kopií. Podařilo se nám dohledat záznamy o narození naprosté většiny sledovaných osob narozených ve Vídni do roku 1924, do kdy jsou veřejně přístupné.

Ve Vídni jsme shlédli také obě stálé expozice Židovského muzea (Dorotheergasse 11 a Judenplatz 8). Velmi zajímavá byla část věnovaná poválečné historii židovské komunity ve Vídni. Navštívili jsme také secesní nemocniční areál Otto Wagnera s expozicí Památníku Steinhof „Der Krieg gegen die Minderwertigen“ týkající se vraždění psychicky nemocných lidí včetně dětí během 2. světové války.

Závěr:

V rámci vídeňského studijního pobytu jsme zmapovali a částečně i získali historické prameny relevantní pro naši skupinu osob s rodištěm ve Vídni, případně v jiném rakouském městě, které byly deportovány hromadnými transporty z Prahy a přežily holocaust. Navázali jsme také potřebné kontakty pro následný výzkum. Předpokládáme, že bychom uskutečnili druhou studijní cestu do dvou let, kdy budeme znát konečný seznam hledaných osob. Bude nás čekat zejména studium ve Vídeňském městském a zemském archivu, který spravuje výše uvedený fond k poválečnému odškodňování v Rakousku, případně také návštěva Rakouského státního archivu, kde by se měl nacházet fond Hilfsfondsakten, o němž musíme nejprve zjistit potřebné informace.